

ОСОБЛИВОСТІ ІНВАЗІЇ РОСЛИННИХ ВИДІВ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Наприкінці ХХ століття, проблема інвазійних видів, включаючи флору, була визнана як важливе глобальне екологічне занепокоєння. Вченими з різних країн накопичено багато даних, які доводять негативні економічні та екологічні наслідки інвазій деяких найбільш агресивних видів, а також акумулятивний вплив чужорідних рослин на стабільність і життєздатність екосистем, які колись склалися переважно з аборигенних видів. Виявлено, що на сьогодні основними джерелами інтродукції чужорідних рослин є 1) їх цілеспрямована інтродукція, яка часто є непродуманою і спонтанною, та 2) соціально-економічний розвиток і посилення зв'язків через світову торгівлю та глобалізацію, що сприяють масштабному і переважно неконтрольованому перенесенню видів (рослин). Доведено також, що в багатьох випадках кількісне та якісне різноманіття екосистем (особливо островних та фрагментованих) не здатне протистояти інвазіям [1].

Дослідження Протопопова та інших вчених виявили, що станом на 2001 рік інвазійна флора складалася з 830 видів, або 14% від загальної кількості флори, з яких 82% були кенофітами, що з'явилися після ХІХ століття, та 18% - археофітами, що з'явилися до цього періоду. Ці види переважно представляли однорічні рослини, терофіти, геліофіти та ксеромезофіти, з великою частиною видів походженням з Середземномор'я та Америки, а також значною кількістю епокофітів серед ступенів натуралізації [2].

За географічним розподілом багато саме американських чужорідних рослин зараз є дуже поширеними компонентами штучних, напівприродних і природних оселищ. Серед найбільш інвазивних та успішних американських інвазійних видів слід згадати наступні таксони: *Acer negundo* L., *Amaranthus powellii* S. Wats., *Ambrosia artemisiifolia* L., *Amorpha fruticosa* L., *Bidens frondosa* L., *Cenchrus longispinus* (Hack.) Fernald, *Grindelia squarrosa* (Pursh) Dunal., *Quercus rubra* L. (=Q. borealis Michx.), *Robinia pseudoacacia* L. тощо. Як показують тематичні дослідження, ці та деякі інші американські види слід розглядати як інвазивні таксони, що загрожують місцевим рослинним угрупованням і видам. За останні тридцять років значно збільшилася також імміграція східноазійських видів в Україну; вперше були занесені чужорідні види, що походять з Африки на південь від Сахари (*Eleusine indica* (L.) Gaerth, *Sorghum sudanense* (Piper) Stapf) та Австралії (*Chenopodium pumilio* R. Br.). Зараз чужорідні види зареєстровані в Україні як компоненти майже всіх типів природних рослинних угруповань та екосистем (лісових, степових, водних тощо). У лісах реєструються інвазії *Acer negundo*, *Padus serotina* (=Prunus serotina), *Impatiens parviflora* DC., *Parthenocissus inserta* (A.Kern.) Fritsch, а також видів *Rubus* L. [3]

Сукупний вплив всієї сукупності чужорідних видів рослин, особливо інвазійних, та наслідки їхньої експансії і вторгнення спричинили негативні зміни на популяційному, видовому, ценотичному (угруповання) та екосистемному рівнях. Зміни, спричинені інвазіями рослин в Україні, набагато глибші, ніж просте кількісне накопичення додаткових видів. Інвазії сприяють змінам основних флористичних пропорцій, особливо таксономічного, географічного, екологічного та інших спектрів, первісно характерних для місцевої флори; вони також впливають на фітоценотичний спектр, спектри біогруп і життєвих форм. Таким чином, зональні риси флори зазвичай послаблюються, а продуктивність рослинності знижується

Зараз чужорідні види зареєстровані в Україні як компоненти майже всіх типів природних рослинних угруповань та екосистем (лісових, степових, водних тощо). На основі досвіду інвазій в Україні, вважається, що найбільш ефективним підходом до управління інвазійними рослинами є запобігання їх інтродукції. Це передбачає обмеження необачного впровадження декоративних та інших видів без попередньої оцінки їх інвазійного потенціалу, що може спричинити серйозні зміни у місцевій флорі та її екосистемних функціях. (3)

Список використаних джерел

1. Sakai, A.K., F.W. Allendorf, J.S. Holt, D.M. Lodge, J. Molofsky, K.A. With, S. Baughman, R.J. Cabin, J.E. Cohen, N.C. Ellstrand, D.E. McCauley, P. O'Neil, I.M. Parker, J.N. Thompson & S.G. Weller, 2001. The population biology of invasivespecies. *Annu Rev Ecol Syst* 32: 305–332.
2. Protopopova, V.V., S.L. Mosyakin & M.V. Shevera, 2002. Plant invasions in Ukraine as a threat to biodiversity: The present situation and tasks for the future. M.G. Kholodny Institute of Botany, NAS of Ukraine, Kyiv. 32 pp.
3. Protopopova, Vera & Shevera, Myroslav & Mosyakin, Sergei. (2006). Deliberate and unintentional introduction of invasive weeds: A case study of the alien flora of Ukraine. *Euphytica*. 148. 17-33. 10.1007/s10681-006-5938-4.